

М. М. Забаштанський,
д. е. н., професор, директор ННІ бізнесу, природокористування і туризму,
Національний університет "Чернігівська політехніка"

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-9417-0163>

І. П. Сидор,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-4410-7083>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.6.18

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

M. Zabashtanskyi,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Director of the Educational-Scientific Institute of Business,
Environmental Management and Tourism, Chernihiv Polytechnic National University

I. Sydor,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance S.Yuriy, Western Ukrainian National University

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN ENSURING SUSTAINABLE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Стаття присвячена дослідженню актуальних питань застосування державно-приватного партнерства (ДПП) у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку територіальних громад, які потребують відновлення свого економічного потенціалу та об'єктів інфраструктури у післявоєнний період в Україні. Акцентовано увагу на теоретичних підходах (суб'єктивних та об'єктивних) щодо визначення змісту ДПП. Суб'єктивний підхід полягає у процесі формування економічних відносин між окремими суб'єктами з приводу формування і реалізації проектів ДПП. Розглянуто інтереси суб'єктів економічних відносин, які виникають в процесі реалізації проектів ДПП на рівні територіальної громади: органів місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб та мешканців громади. Зазначено, що об'єктивний підхід до змісту ДПП яскраво проявляється через форми реалізації ДПП. Визначено ключові аспекти реформи у сфері ДПП, які полягають у спрощенні дозвільних процедур та періоду підготовки документації щодо проектів ДПП, а також розширення напрямів їх застосування.

У статті наголошено на необхідності впровадження електронного вибору та затвердження проектів ДПП через електронну систему закупівель, а також на посиленні громадського контролю мешканців територіальних громад за реалізацією проектів ДПП в частині уникнення потенційно можливих ризиків корупції. Водночас, в частині підтримки місцевих ініціатив щодо формування і реалізації проектів ДПП запропоновано органам регіонального та національного рівнів управління забезпечити процедури надання консультаційної підтримки з питань інформаційно-комунікаційних заходів, проведення юридичної експертизи, підготовку до реалізації інфраструктурних проектів. Доцільно супроводжувати процес реалізації проектів ДПП процедурами державного моніторингу проектів, які реалізуються в територіальних громадах, що дозволить оцінити їх результативність, можливості та ефективність, дозволить забезпечити у майбутньому розширення сфери застосування ДПП як інструменту сталого соціального-економічного розвитку територіальних громад.

The article is devoted to the study of topical issues of use of public-private partnership (PPP) in ensuring the sustainable socio-economic development of territorial communities that require the restoration of their economic potential and infrastructure objects in the postwar period in Ukraine. Attention is emphasized on theoretical approaches (subjective and objective) to determine the content of PPP. The subjective approach is the process of forming economic relations between individual entities regarding the formation and implementation of PPP projects. The interests of economic relations that arise in the process of implementation of PPP projects at the level of the territorial community: local self-government bodies, legal entities and individuals and community residents are considered. It is noted that the objective approach to the content of PPP is clearly manifested through the forms of PPP implementation. Key aspects of PPP reform are identified, which are to simplify permits and the period of preparation of documentation for PPP projects, as well as to expand their directions.

The article emphasizes the need to introduce electronic selection and approval of PPP projects through an electronic procurement system, as well as to strengthen public control of residents of territorial communities in the implementation of PPP projects in terms of avoidance of potential risks of corruption. At the same time, in the support of local initiatives on the formation and implementation of PPP projects, the bodies of regional and national levels of management have been proposed to provide consulting support procedures on information and communication measures, legal examination, preparation for infrastructure projects. It is advisable to accompany the process of implementation of PPP projects by state monitoring procedures, which are implemented in territorial communities, which will allow to evaluate their effectiveness, opportunities and efficiency, will allow to ensure in the future expansion of the scope of the use of PPP as a tool of sustainable social and economic development of territorial communities.

Ключові слова: територіальна громада, державно-приватне партнерство, соціально-економічний розвиток, інфраструктурні об'єкти, концесія, оренда, контракти.

Key words: territorial community, public-private partnership, socio-economic development, infrastructure objects, concession, rent, contracts.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Зростання участі територіальних громад в соціально-економічному розвитку держави, поширення управлінських механізмів на місцевому рівні відображають сучасний етап трансформаційних перетворень в Україні. Забезпечення територіальними громадами стратегічних цілей сталого розвитку передбачає активний пошук ефективних та дієвих інструментів їх реалізації, вагоме місце серед яких займає державно-приватне партнерство (ДПП).

В умовах сьогодення особливо актуальним питанням є застосування ДПП для відбудови України через військову агресію росії, при якій наша держава зазнала безпрецедентних руйнувань інфраструктури. Станом на грудень 2022 року загальний обсяг прямих задокументованих руйнувань, які були завдані об'єктам інфраструктури України в результаті повномасштабного вторгнення росії, оцінено в сумі 137,8 млрд. доларів США. За оцінками експертів проекту KSE "Росія заплатить" "...найбільше зростання збитків, за наростаючими підсумками станом на грудень, пов'язане зі збільшенням втрат від руйнування житлового фонду, закладів освіти та об'єктів сфер культури, релігії і спорту" [1]. Відновити такі обсяги руйнувань об'єктів інфраструктури в територіальних грома-

дах міст і сіл України у короткі терміни досить складно. Відтак, потрібно забезпечити умови, при яких приватний капітал зміг би долучитися до відбудови країни, в тому числі її соціальної інфраструктури. Таким форматом співпраці між державою та приватним капіталом можуть стати саме проекти ДПП.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню актуальних питань щодо ефективного використання проектів ДПП у забезпеченні регіонального розвитку територій присвятили свої праці такі вітчизняні науковці та практики, як: Ю. Вершигора, В. Круглов, О. Малін, Є. Матвіїшин, А. Підгайний, В. Стадник, Б. Шулюк, Г. Янченко та інші.

Відаючи належне вагомим напрацюванням даних науковців та практиків відмітимо, що питання специфіки застосування державно-приватного партнерства як інструмента сталого соціально-економічного розвитку територій вимагає додаткового розгляду.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ.

Метою статті є визначення та обґрунтування необхідності застосування ДПП як інструменту сталого со-

Рис. 1. Інтереси суб'єктів економічних відносин у сфері реалізації проектів ДПП на рівні територіальної громади

Джерело: складено авторами.

ціально-економічного розвитку в умовах повоєнного відновлення інфраструктурних об'єктів територіальних громад на території України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Державно-приватне партнерство (ДПП) передбачає планування і реалізацію спільного бізнес-проекту держави та приватного капіталу (інвестора) на взаємних вигідних умовах. Формат ДПП має можливість реалізувати великі проекти зі значним обсягом інвестиційних ресурсів, а саме будівництво, ремонт чи реконструкція портів, причалів, зернових терміналів, а також менших за обсягом проектів з фінансування об'єктів соціальної інфраструктури, для прикладу: благоустрій шкіл, спортивних майданчиків для дітей і дорослих, лікарень, дитячих садків, паркових зон, лісосмуг та інше.

Прийняття Закону України "Про державно-приватне партнерство" та відповідних нормативно-правових актів вказує на прагнення держави щодо активного впровадження державно-приватного партнерства у практичну площину. Згідно положень даного Закону "...державно-приватне партнерство є співробітництвом між державою Україна, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних і комунальних підприємств, або фізичними особами — підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому Законом та іншими законодавчими актами" [5].

Зміст державно-приватного партнерства (ДПП) у вітчизняній та світовій практиці розглядається у двох площинах: з позиції суб'єктів економічних відносин, які передбачають задоволення їх інтересів внаслідок реалізації проектів ДПП, та з позиції об'єктів, на які спрямовано фінансові інвестиції приватного капіталу.

Щодо суб'єктивного підходу, то ДПП представлено системою відносин держави, приватного капіталу та споживачів, яка широко використовується як інструмент забезпечення сталого соціально-економічного розвитку на різних рівнях реалізації таких проектів (міжнародному, національному, регіональному, місцевому). Ефек-

тивна реалізація проектів ДПП тісно пов'язана із задоволенням інтересів усіх суб'єктів економічних відносин, які прямо чи опосередковано приймають в них участь. До таких суб'єктів відносять: державу (представлену органами державної влади та управління та органами місцевого самоврядування), приватний партнер (капітал, інвестор) — юридичні і фізичні особи, які інвестують кошти в реалізацію проекту та споживачі, які отримують відповідний рівень якісних послуг (суспільство загалом).

Якщо розглядати рівень територіальної громади, то необхідно відмітити, що кількість суб'єктів економічних відносин при реалізації проектів ДПП суттєво зменшується. Так, інтереси держави у цих відносинах представляють органи місцевого самоврядування, інтереси приватного капіталу — місцевий бізнес, а інтереси споживачів — мешканці громади.

На рис. 1 представлено інтереси усіх суб'єктів економічних відносин, які беруть участь у реалізації проектів ДПП на рівні територіальної громади.

Інтереси органів місцевого самоврядування при реалізації проектів ДПП полягають у скороченні обсягу бюджетних видатків на розвиток інфраструктурних об'єктів, а також терміну їх будівництва, реконструкції та введення в експлуатацію. Для прикладу, наведемо дані Міністерства освіти і науки України щодо відбудови шкіл, зруйнованих внаслідок воєнних бомбардувань на окупованих територіях України. Так, кошторисна вартість будівництва однієї школи коштує від 100 млн грн. Станом на грудень 2022 року російськими окупантами пошкоджено або повністю зруйновано понад 2,8 тисяч навчальних закладів [8]. Лише на їх повну відбудову необхідно більше 30 млрд. грн або 22% довоєнного бюджету Міністерства освіти і науки України.

Відтак, за рахунок бюджетних коштів відбудова об'єктів галузі освіти триватиме наступні 20 років, а при реалізації проектів ДПП можна запустити будівництво сотень шкіл одразу, при залученні інвестиційних ресурсів місцевого бізнесу.

Наступною перевагою залучення приватних коштів місцевого бізнесу у соціальну інфраструктуру територіальних громад у форматі ДПП є розвиток ринку будівництва, а також операторів освітніх, медичних та інших соціальних послуг, що сприятиме на конкурентній основі підвищенню якості їх надання.

Для місцевого бізнесу партнерство з органами місцевого самоврядування у рамках проектів ДПП забезпечує швидку реалізацію усього спектру дозвільних документів та сприяє скороченню різного роду ризикової діяльності.

Місцевий інвестор отримуватиме гарантований дохід впродовж усього періоду дії договору про ДПП, що виступає значною перевагою над комерційним проектом. Таким чином, органи місцевої влади гарантува-

тимуть стабільний попит в проекті та сприятимуть його реалізації на рівні, не нижчому рівня беззбитковості.

В межах задоволення інтересів місцевого бізнесу при реалізації проектів ДПП є також отримання привабливих земельних ділянок, вигідне розташування об'єктів з надання послуг, готова клієнтська база та "...гарантоване державне фінансування, що також забезпечує легкий старт проекту та кращі опції із залучення зовнішніх коштів. Адже партнерство з державою (органами місцевого самоврядування) гарантує фінансову добросовісність позичальника" [10].

Задоволення інтересів мешканців територіальної громади полягає у площині отримання якісних і своєчасних суспільних послуг у різних сферах їх життєдіяльності, а відтак підвищення рівня життя.

Окрім суб'єктивних аспектів змісту поняття державно-приватного партнерства (ДПП) йому притаманний і об'єктивний підхід, який проявляється у плануванні і реалізації конкретних проектів спільно органами місцевої влади та приватними компаніями на базі об'єктів державної й муніципальної власності. Об'єктивний підхід до змісту ДПП найбільш повно проявляється через форми реалізації його проектів. Так, поширеними формами ДПП є: контракти, оренда, управління майном, угода про розподіл продукції, концесія та спільні підприємства. Характеристику цих форм ДПП представлено у таблиці 1.

Законом України "Про державно-приватне партнерство" визначено перелік сфер його застосування, проте не встановлено чіткого розмежування між ними з урахуванням доцільності застосування даного партнерства. Так, пріоритетними сферами застосування ДПП у довоєнний період в Україні були:

- транспорт та інфраструктура;
- економічний розвиток та інвестиції;
- підприємництво і регуляторне середовище;
- конкурентна політика;
- ринок праці;
- освіта і наука;
- інноваційна діяльність.

У межах реалізації Програми щодо розвитку ДПП в Україні "Public-Private partnership development program (P3DP) in Ukraine", створеної при підтримці Програми USAID "Конкурентоспроможна економіка України", проведено різносторонній аналіз стосовно розвитку ДПП в Україні. На цій основі визначено основні напрями для активізації ДПП з посиленням "...орієнтації на екологічність, боротьбу з корупцією, дотримання гендерних квот, економічність:

- 1) покращення інституціонального забезпечення ДПП;
- 2) розвиток знань і навичок фахівців зі сфери ДПП;
- 3) вдосконалення нормативно-правового забезпечення;
- 4) створення пілотних проектів впровадження ДПП на муніципальному рівні" [6].

Таблиця 1. Типова характеристика форм державно-приватного партнерства

Форми ДПП	Характеристика форм ДПП
Концесія	передача державного або комунального майна у тимчасове користування приватному інвестору на умовах платності та делегування прав з метою забезпечення ефективного функціонування об'єкта концесії
Управління майном	умовою є договір між державною, місцевою владою та приватним партнером; умовами договору передбачаються інвестиційні зобов'язання приватного сектору
Спільні підприємства	їх різновидами є акціонерні товариства або спільні підприємства на пайовій участі двох сторін. Прийняття управлінських рішень визначається часткою в капіталі.
Контракти	адміністративний договір, який укладається між державою (місцевими органами влади) та приватною структурою на проведення певних суспільно необхідних і корисних видів діяльності. Найбільш популярними з них є: контракт на виконання робіт, надання громадських послуг, задоволення потреб органів місцевого самоврядування, надання технічної допомоги.
Оренда	може існувати в її традиційній формі або у формі лізингу (з можливістю викупу орендованого майна). Право розпорядження майном залишається за власником.
Угода про розподіл продукції	форма ДПП, що частково схожа із концесією. Відмінність між ними полягає у розподілі продукції відповідно до укладеної угоди. Дана форма ДПП використовується у сфері пошуку, розвідки та видобутку корисних копалин та пов'язаних із ними робіт

Джерело: сформовано за даними [1; 2; 5; 9].

Російсько-українська війна суттєво вплинула на дівість реалізації проектів ДПП. За даними Міністерства економіки України станом на 01.01.2023 року "...на умовах ДПП укладено 193 договори, з яких реалізується 18 договорів (9 — концесійних договорів, 5 — договорів про спільну діяльність, 4 — інші договори), 162 договори не реалізується (116 — не виконується, 46 — розірвані / закінчився термін дії), 13 призупинені у зв'язку зі збройною агресією російської федерації" [7].

Серед договорів ДПП, які реалізуються на даний час найбільшу частку займають: "...виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу; збір, очищення та розподілення води; поводження з відходами, крім збирання і перевезення; охорона здоров'я; туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт" [7].

Для порівняння, станом на 01.01.2020 рік на засадах ДПП укладено 187 договорів, з яких було реалізовано 52 договори (34 — концесії, 16 — про спільну діяльність, 2 інших). При цьому 135 договорів не виконувалися, оскільки у 4-х з них закінчився термін дії, 18 — розірвано, а 113 — не виконані за не встановлених причин [7]. Як зазначає О. Л. Малін, "...61,0 % укладених угод ДПП не виконувалися, залишаючись лише декларацією намірів (1% розірваних та 60,4% тих, що не виконуються)" [2].

Таким чином, характерною ознакою останніх років в Україні, як до пандемії коронавірусу та військової агресії росії, так і до сьогодні більше ніж половина укладених договорів ДПП не виконувалися і не виконуються. Постає питання про доцільність проведення процедур з відбору проектів з реалізації ДПП.

У післявоєнний період в Україні доцільно механізм державно-приватного партнерства адаптувати до залучення інвестиційних ресурсів на відбудову зруйнованих об'єктів інфраструктури. Відновлення зруйнованих об'єктів інфраструктури є сьогодні неабияким викликом у системній відбудові України.

У липні 2022 року в м. Лугано (Швейцарія) було представлено урядовий план післявоєнної відбудови України, відповідно до якого передбачено, що 250 млрд. дол. США з потрібних Україні 750 млрд. дол. США повинні надати приватні інвестори. Проте, для залучення інвестиційних ресурсів приватного бізнесу Україні потрібно забезпечити прозорі та зрозумілі механізми реалізації проектів ДПП чітко виписані у чинних нормативно-правових актах.

Національна інвестиційна рада при Президентові України розробила базові реформи у сфері ДПП, метою яких є максимальне спрощення процедур та періоду підготовки проектів як мінімум — у два рази. Відповідні зміни та доповнення було внесено до Закону України "Про державно-приватне партнерство" у серпні 2022 року. Зокрема, ними запроваджено новий формат малих проектів в межах договору ДПП на суму до 5,3 млн дол. США, спрощено порядок подачі і підготовки документації таких проектів. Відповідний спрощений порядок з підготовки документів діятиме для проектів ДПП, що стосуються відбудови країни (будівництво лікарень, дитячих садочків, шкіл, вокзалів та інших інфраструктурних об'єктів). Також розширено можливі сфери застосування ДПП. Зокрема, за напрямом транспортної інфраструктури з'явилися об'єкти: міської транспортної інфраструктури; радіотехнічного забезпечення залізниць; аеронавігаційного обслуговування аеропортів та аеродромів; пункти пропуску через державний кордон. Передбачено нове спрямування — житлова забудова, а саме: гуртожитки; соціальне житло; житло для військовослужбовців; учасників бойових дій та членів їхніх сімей; пошкоджене або зруйноване житло внаслідок надзвичайних ситуацій, бойових дій; установи виконання покарань та слідчі ізолятори. Також, за рішенням державного партнера в особі органів державної влади та місцевого самоврядування ДПП може застосовуватися в інших сферах діяльності, які надають суспільно значимі послуги.

Уточнення та розширення сфер застосування проектів ДПП дозволяє змістити акцент на соціальні й інфраструктурні об'єкти, які зазнали руйнувань та потребують відновлення. Актуальним питанням також є поширення механізмів ДПП на реалізацію соціальних проектів стосовно будівництва та відновлення житла і проекти розвитку економіки країни, а саме "...будівництво стратегічних транспортних хабів на Західній Україні для диверсифікації логістичних ланцюжків, нових потужностей для розробки та виробництва зброї, боєприпасів, техніки тощо" [4].

Перспективними напрямками напрацювань Національної інвестиційної ради є електронний вибір та затвердження проектів ДПП, який має здійснюватися шляхом застосування електронної системи закупівель, яка дозволить знизити рівень корупційних ризиків та сприятиме спрощенню та зручності даного процесу.

За умови активного використання усіх можливих інструментів з відновлення країни можна ефективно вирішувати проблеми, які накопичилися в вітчизняній економіці, зокрема щодо застосування державно-приватного партнерства за підтримки країн — союзників, міжнародних фінансових організацій та груп (міжнародних партнерів). Вже сьогодні Україна повинна бути готовою до даної роботи в плані створення власного національної координаційної структури, яка забезпечуватиме розробку стратегії щодо процесів відновлення країни та їх першочергових пріоритетів, формування команди фахівців на центральному та місцевому рівнях з управління проектами, які "...повинні добре розуміти принципи роботи з фінансовими інструментами для публічних і приватних інвестицій у межах плану відновлення країни" [3, с. 33]. Діяльність такої фахової структури полягає у співпраці з ЄС, країнами-донорами, а також фінансовими інституціями. При цьому повинні бути забезпечені принципи доступності до інформації і прозорості в діяльності даної інституції і рівні можливості для потенційних інвесторів приватного сектору у питаннях участі в проектах ДПП з відновлення вітчизняних об'єктів інфраструктури.

Світовий досвід з реалізації проектів ДПП при взаємодії держави та суб'єктів підприємництва демонструє їх ефективність, перспективність та прийнятність для суспільства. В складних умовах інфраструктурної розбудови територіальних громад, їх відновлення, нагальна потреба у модернізації житлово-комунального господарства, обмежених можливостях у фінансових ресурсах органів місцевого самоврядування, необхідності забезпечення зростання якості надання публічних послуг вимагають пошуку різноманітних альтернативних підходів. Водночас, поєднання можливостей органів місцевого самоврядування та приватних інвестицій в багатьох сферах функціонування територіальних громад у межах ДПП сприятиме сталому соціально-економічному розвитку територіальних громад. Без участі потенційних інвесторів та нових підходів в управлінні змінами на рівні територіальних громад практично неможливо реагувати на сучасні виклики.

ВИСНОВКИ

Таким чином, для успішної реалізації політики сталого соціально-економічного розвитку територіальних громад, забезпечення зростання рівня їх фінансової спроможності необхідно активно використовувати такий інструмент як ДПП при здійсненні інвестиційних проектів. В процесі формування стратегій соціально-економічного розвитку територіальних громад та планів заходів з їх реалізації доцільно включати конкретні проекти ДПП. З метою підтримки місцевих ініціатив щодо формування і реалізації проектів ДПП органам регіонального та національного рівнів управління доцільно забезпечити процедури надання консультаційної підтримки з питань інформаційно-комунікаційних заходів, проведення юридичної експертизи, підготовку до реалізації інфраструктурних проектів. Також обов'язковим елементом, який супроводжуватиме процес реалізації проектів ДПП, є держав-

ний моніторинг проектів, що дозволить оцінити їх результативність, можливості та ефективність реалізації проектів ДПП, забезпечить можливість у майбутньому розширити сфери застосування ДПП як інструменту сталого соціального-економічного розвитку території.

Особливу увагу у процесі формування і реалізації проектів ДПП на рівні територіальних громад слід приділити проведенню громадського контролю за забезпеченням законності в діяльності органів місцевого самоврядування. Суб'єктами такого контролю виступають громадські об'єднання, професійні спілки, політичні партії, молодіжні та інші громадські організації, трудові колективи, зібрання громадян за місцем свого проживання, а також окремі мешканці громади. В даному контексті органи місцевої влади повинні усіяко сприяти залученню громадськості до проведення контрольних заходів та висвітлення місцевих ініціатив з реалізації проектів ДПП у його різноманітних формах: громадські слухання, громадські обговорення проектів ДПП, громадська експертиза та інші.

Література:

1. Круглов В. В., Стадник В. В. Державно-приватне партнерство як інструмент регіонального розвитку. Теорія і практика державного управління. 2017. № 2 (57). С. 78—84.
2. Малін О.Л. Аналіз розвитку державно-приватного партнерства в Україні та світі: якісні зміни та головні тренди 2020 року: Аналітичний звіт. Одеса, 2020. 31 с.
3. Матвішин Є.Г., Вершигора Ю. З. Перспективи використання державно-приватного партнерства для відбудови України у повоєнний період. Демократичне врядування. 2022. № 2 (30). С. 29—43.
4. Підгайний А. Краще разом: як війна змінює правила державно-приватного партнерства. Іде знадобиться ДПП під час відновлення та розвитку економіки в повоєнний період. URL: <https://mind.ua/openmind/20244236-krashche-razom-yak-vijna-zminyue-pravila-derzhavno-privatnogo-partnerstva> (дата звернення: 10 серпня 2022).
5. Про державно-приватне партнерство. Закон України зі змінами і доповненнями, внесеними від 16 серпня 2022 року N 2529-IX. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/t102404?an=0&ed=2022_11_19 (дата звернення: 16 липня 2022).
6. Програма з розвитку державно-приватного партнерства в Україні "USAID Public Private Partnership Development Program (P3DP) in Ukraine". URL: <https://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/sites/ppp.worldbank.org/files/2022-03/PA00KTHT.pdf>. (дата звернення: 24 серпня 2022).
7. Стан здійснення ДПП в Україні. Міністерство економіки України. Проекти державно-приватного партнерства. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini> (дата звернення: 13 вересня 2022).
8. У МОН розповіли, скільки шкіл та вишів зруйновано обстрілами рф. Слово і діло. Аналітичний портал. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/12/09/novyna/>

[suspilstvo/mon-rozpovily-skilky-shkil-ta-vuziv-zrujnovano-obstrilamy-rf](https://www.slovoidilo.ua/2022/12/09/novyna/suspilstvo/mon-rozpovily-skilky-shkil-ta-vuziv-zrujnovano-obstrilamy-rf) (дата звернення: 22 грудня 2022).

9. Шулюк Б. С. Концесія як форма реалізації проектів державно-приватного партнерства в Україні та світі. Бізнес Інформ. 2021. № 2. С. 56—61.

10. Янченко Г. Реформа ДПП або як долучити бізнес до модернізації країни. URL: https://lb.ua/blog/halyna_yanchenko/522805_reforma_dpp_abo_yak_doluchiti_biznes.html (дата звернення: 9 грудня 2022).

References:

1. Kruglov, V., and Stadyk, V. (2017), "Public-private partnership as a tool of regional development", *Teoria i praktuka dergavnogo upravlinnia*, vol. 2 (57), pp. 78—84.
2. Malin, O. (2020), *Analiz rozvytku dergavno-privatnogo partnerstva v Ukraina I v sviti: yakisni zminy ta golovni trendy 2020. Analitychna zapyska* [Analysis of the development of public-private partnership in Ukraine and the world: qualitative changes and main trends of 2020. Analytical report], Odessa, Ukraine.
3. Matviishyn, Ye. G. And Vershygora, Yu. Z. (2022), "Prospects for the use of public-private partnership for the reconstruction of Ukraine during the war period", *Demokratychnе vryaduvannya*, vol. 2 (30), pp. 29—43.
4. Pidgainyi, A. (2022), "Better Together: How War Changes the Rules of Public-Private Partnerships. And where PPP will be needed during the recovery and development of the economy in the post-war period", available at: <https://mind.ua/openmind/20244236-krashche-razom-yak-vijna-zminyue-pravila-derzhavno-privatnogo-partnerstva> (Accessed 10 August 2022).
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), *The Law of Ukraine "On public-private partnership"*, available at: https://ips.ligazakon.net/document/view/t102404?an=0&ed=2022_11_19 (Accessed 16 July 2022).
6. Program for the development of public-private partnership in Ukraine (2022), "USAID Public Private Partnership Development Program (P3DP) in Ukraine", available at: <https://www.worldbank.org/public-private-partnership/sites/ppp.worldbank.org/files/2022-03/PA00KTHT.pdf> (Accessed 24 September 2022).
7. Ministry of Economy of Ukraine (2022), "Public-private partnership projects", available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini> (Accessed 13 September 2022).
8. Slovo I dilo (2022), "The Ministry of Education, Culture and Science told how many schools and universities were destroyed by Russian shelling", available at: <https://www.slovoidilo.ua/2022/12/09/novyna/suspilstvo/mon-rozpovily-skilky-shkil-ta-vuziv-zrujnovano-obstrilamy-rf> (Accessed 22 December 2022).
9. Shulyuk, B. S. (2021), "Concession as a form of implementation of public-private partnership projects in Ukraine and the world", *Biznes inform*, vol. 2, pp. 56—61.
10. Yanchenko, H. (2022), "PPP reform or how to involve business in the modernization of the country", available at: https://lb.ua/blog/halyna_yanchenko/522805_reforma_dpp_abo_yak_doluchiti_biznes.html (Accessed 9 December 2022).

Стаття надійшла до редакції 06.03.2023 р.